एक नवे स्वतंत्र कक्ष असावे.

सर्वसाधारण निष्कर्ष व शिफारशी

सर्वसाधारण शिफारशी

१. मराठी अध्यापन पद्धतीचा कुशल शिक्षक तयार होण्यासाठी शब्दकोषाचा वापर करून शिक्षकांनी नवीन शब्दांचे अर्थ, रंग, रूप विद्यार्थ्यांना समजावून सांगितले पाहिजे. याशी संबंधित मराठी अध्यापनाच्या पाठ्यक्रमात संशोधनपर घटक असावा.

२. मराठी अध्यापन पद्धतीचा पाठ्यक्रम व्यापक असल्याने कालावधी वाढविणे गरजेचे आहे.

३. व्याकरण व व्याकरणातील मराठी विषयाचे महत्त्व, व्याकरणाचा प्रत्यक्षात वापर कसा करायचा याविषयी माहिती देणारा घटक पाठ्यक्रमात आणावा.

४. मराठी अध्यापन पद्धतीच्या सैद्धान्तिक कार्याशी संबंधित असलेला लेखनाचा बोजा कमी करावा.

५. मराठी अध्यापन पद्धतीसाठी एक स्वतंत्र कक्ष हवे. त्यामध्ये भाषा प्रयोगशाळा, भाषा अध्यापन साहित्य, भाषेचे प्रात्यक्षिक कार्य, अनुभवातून तयार केलेली शैक्षणिक साधने इ. व्यवस्था असावी, त्यामुळे भाषेला पोषक वातावरण तयार होऊन तिचा व्यासंग जोपासता येईल.

वरील कांही शिफारशी करता येतात.

परिशिष्ट "अ"

* मराठी अध्यापन पद्धतीचा सुधारित पाठ्यक्रम घेऊन बी.एड्. पदवी संपादन केलेल्या व नोकरीत असणाऱ्या मराठी शिक्षकांसाठी प्रश्नावली.*

संशोधन विषय : "कोल्हापूर जिल्ह्यातील बी.एड्. पदवीच्या अभ्यासक्रमातील मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमाचा चिकित्सक अभ्यास."

प्रश्नावली भरण्याविषयी सुचना

१] प्रश्नावलीतील काही प्रश्न होय/नाही या स्वरूपाचे द्विपर्यायी आहेत. यातील हवा असलेला पर्याय ठेवून नको असलेला पर्याय खोडावा.

२] अशा द्विपर्यायी प्रश्नाखाली आपण ठेवलेल्या पर्यायानुसार कारणे विचारलेली आहेत. ती त्या प्रश्नाखाली मोकळ्या ठेवलेल्या जागेत मुद्देसुद द्यावीत.

३] काही प्रश्न पंचबिंदू श्रेणीतील आहेत. आपण ज्या श्रेणीशी सहमत आहात त्यावर बरोबर [✓] अशी खूण करावी.

१. सर्वसाधारण माहिती

१] शिक्षक / शिक्षिकेचे नांव : ---------------------------------

२] विद्यालयाचे/हायस्कूलचे/महाविद्यालयाचे नांव :-----------------------
पत्ता: ---

३] पदवी परीक्षेचे विषय : १] --------------- २] ---------------

४] पदव्युत्तर परीक्षेचे मुख्य विषय : १] ----------------------------

५] बी.एड्.परीक्षेसाठी घेतलेल्या अध्यापन पद्धती :

१] ---------------------- २] ----------------------

६] सध्या शिकवीत असलेल्या अध्यापनाचे विषय :

१] ------------------ २] ------------------

३] ------------------ ४] ------------------

मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमाचा सैद्धान्तिक भाग

७] तुम्ही बी.एड्. करत असताना मराठी अध्यापन पद्धतीचा पाठ्यक्रम अभ्यासलेला

आहे. हा पाठ्यक्रम मराठी भाषेचा कुशल शिक्षक तयार करण्यासाठी योग्य आहे. असे आपणांस वाटते काय ?

होय / नाही

८] तुम्हांला मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमातील कोणते घटक कुशल शिक्षक बनण्याच्या दृष्टीने उपयुक्त ठरले आहेत. ?

१] ---------------------- २] ----------------------

३] ---------------------- ४] ----------------------

५] ---------------------- ६] ----------------------

९] तुम्हांला मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमातील कोणते घटक कुशल शिक्षक बनण्याच्या दृष्टीने उपयुक्त ठरले नाहीत ?

१] ---------------------- २] ----------------------

३] ---------------------- ४] ----------------------

१०] तुमच्या मते मराठी अध्यापन पद्धतीचा पाठ्यक्रम अधिक उपयुक्त होण्यासाठी कोणते घटक यामध्ये असावेत ?

१] ---------------------- २] ----------------------

३] ---------------------- ४] ----------------------

११] वरील घटकाचा क्र समीक्षा करावा त्याची घटकानुसार कारणे दयावीत.

१] -

२] -

३] -

४] -

१२] खाली पाठ्यक्रमातर्गन्त घटक दिलेले आहेत. त्यापैकी कोणते घटक किती प्रमाणात ठरले ते बरोबर [✓] असे चिन्ह करून दाखवा.

अ.नं.	पाठ्यक्रमार्तंगत घटक	सर्वात जास्त	जास्त	सांगता येत नाही	कमी	सर्वात कमी
१]	अभ्यासक्रमातील मराठीचे स्थान					
२]	मराठी अध्यापनाचे हेतू आणि उद्दिष्टे					
३]	मराठी अभ्यासक्रम आणि पाठ्यपुस्तके					
४]	मराठी अध्यापनाच्या विविध पध्दती प्रयुक्त्या व तंत्रे					
५]	अध्ययन अनुभव आणि अध्यापन साहित्य					
६]	अध्यापनाचे नियोजन व संघटन					
७]	मराठीभाषेच्या विविध अंगोपांगाचे अध्यापन					
८]	मूल्यमापन पध्दती					

१३] मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमाचा अभ्यास करताना शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयात केलेले सराव पाठाचे अध्यापन व आता नोकरीत असतांना कराव्या लागणाऱ्या अध्यापन कार्यास उपयुक्त ठरते काय ?

होय / नाही

उपयुक्त ठरत असल्यास, कसा प्रकारे ?

६३

उपयुक्त ठरत नसल्यास, का नाही ?

१४] मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमात दिलेल्या सर्व अभ्यासपूरक कार्यक्रमांचा मराठीचे अध्यापन करताना उपयोग होतो काय ?

होय / नाही

होत नसल्यास कोणत्या उपक्रमाचा होत नाही.

१] ________ २] ________

३] ________ ४] ________

का होत नाही ?

आणखी कोणत्या उपक्रमांचा समावेश केला तर हा पाठ्यक्रम अधिक सकस होईल, ते सकारण सांगा.

१] ________

२] ________

३] ________

४] ________

१५] अध्यापन साहित्य : दृकश्राव्य साधने उपघटकांमध्ये त्यांची केवळ तात्त्विक माहिती दिली जाते की प्रत्यक्षात त्याचा वापर कसा करावा, हे प्रत्यक्षात दाखविले जाते [फिल्मस्ट्रिप्स, फ्लॅशकार्डस, लिंग्वाफोन]

तात्त्विक / प्रात्यक्षिक

याशिवाय आणखी कोणत्या अध्यापन साहित्याचा समावेश या पाठ्यक्रमास करावा?

१] ______ २] ______

३] ______ ४] ______

कशासाठी ?

______

______

१६] मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमास समाविष्ट असणा-या अध्यापन पद्धतीपैकी कोणकोणत्या अध्यापन पद्धतीचा उपयोग प्रत्यक्षात तुम्ही करता नांवे द्या.

१] ______ २] ______

३] ______ ४] ______

१७] जून, १९९४ पासून माध्यमिक स्तरावर मराठी विषयाचा जो पुर्नरचित अभ्यासक्रम सुरु आहे, त्यासाठी हा मराठी अध्यापन पद्धतीचा पाठ्यक्रम उपयुक्त आहे का ?

होय / नाही

१८] मराठी हा विषय शिकवित असताना हा पाठयक्रम कितपत उपयुक्त झाला आहे, असं वाटत त्यापुढे बरोबर [✓] अशी खूण करा.

अत्युत्कृष्ट	उत्कृष्ट	उत्तम	मध्यम	कनिष्ट

मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमाचे प्रात्यक्षिक कार्य

१९] तुम्ही जेव्हा बी.एड्. करत होता तेंव्हा तुमच्याकडून मराठी अध्यापन पद्धतीचे जे प्रात्यक्षिक कार्य करवून घेतले त्याचा तुम्हांस किती फायदा झाला ?

फार	फारसा नाही	थोडासा फायदा झाला	अजिबात झाला नाही

असल्यास कसा ?

______

______

नसल्यास, त्या कोणती सुधारणा करावी ?

- -

- -

२०] आशययुक्त अध्यापन पद्धतीच्या कृतिसत्रामुळे आता आपण करत असलेल्या मराठी अध्यापनाला उपयोग झाला काय ?

____

____

झाला असल्यास कशा प्रकारे ?

____

____

२१] पाक्षिक शाळा चालविल्या नंतर येथे मिळणारा अनुभव शिक्षक बनल्यानंतर पुरेसा वाटतो का ?

[होय / नाही]

वाटत असल्यास, कशा प्रकारे ?

____

____

तुम्ही त्या शाळामध्ये राबविलेल्या उपक्रमाचा तुम्हाला आता उपयोग होतो काय ?

[होय | नाही]

कशा प्रकारे ?

____

____

२२] शाळेतील घटक चाचणीचे पेपर तयार करताना तुम्हाला वार्षिक नियोजन, घटक नियोजन यावर आधारित घेतलेल्या मूल्यमापन कृतिसत्राचा उपयोग होता का ?

[होय | नाही]

"असल्यास" कशा प्रकारे ?

____

____

झाला नसल्यास, का नाही ?

____

____

२३] या व्यतिरिक्त तुम्हास मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमातील तात्त्विक किंवा सैद्धांतिक आणि प्रात्यक्षिक कार्या विषयी या भागात न आलेली पण प्रस्तुत संशोधनाला उपयुक्त होईल अशी काही माहिती दयावयाची झाल्यास कृपया ती येथे मोकळ्या सोडलेल्या जागेत दयावी.

____

____

____

____

आपल्या सहकार्या बद्दल धन्यवाद . .

प्रा.सौ.विद्या वसंत सावंत,
एम.ए.एम.एड्.
जागृति शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय,
गडहिंग्लज, ता.गडहिंग्लज,
जिल्हा - कोल्हापूर पिन ४१६५०२

दिनांक : / /

परिशिष्ट "ब"

प्रिय प्राध्यापक,

स. न. वि.वि.

मी शिवाजी विद्यापीठाच्या शिक्षणशास्त्र विभागात "एम्.फिल्" पदवीच्या परीक्षेचा अभ्यास करत आहे. सदर पदवीच्या अंशत: पूर्तीसाठी एखाद्या शैक्षणिक विषयावर संशोधन करावे लागते. मी संशोधनासाठी पुढील अभ्यास विषय निवडला आहे.

"बी.एड्.पदवीच्या अभ्यासक्रमातील मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमाचा चिकित्सक अभ्यास."

मी हे संशोधन कार्य माननीय डॉ. रा. भा. देवस्थळी प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, शिक्षणशास्त्र विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांच्या मार्गदर्शनाखाली करत आहे.

संशोधन करण्याच्या हेतूने मी एक प्रश्नावली तयार केली आहे. आपण मराठी अध्यापन पद्धतीचे प्राध्यापक आहात. आपल्या ज्ञानाचा आणि अनुभवाचा माझ्या संशोधनासाठी लाभ व्हावा. या इच्छेने मी ही प्रश्नावली घेऊन आपल्याकडे आले आहे.

कृपया आपण ही प्रश्नावली भरून उपकृत करावे ही विनंती.

मी आपल्याला असे आश्वासन देतेकी, आपण देऊ केलेली माहिती सर्वस्वी गुप्त ठेवण्यात येऊन तिचा केवळ संशोधन कार्यासाठीच उपयोग करण्यात येईल.

धन्यवाद.

आपली कृपाभिलाषी,

[प्रा. सौ. विद्या सावंत.]

मराठी अध्यापन पद्धतीचा पाठ्यक्रम शिकविणाऱ्या

प्राध्यापकांसाठी प्रश्नावली (१३)

संशोधन विषय :- "बी.एड्.पदवीच्या अभ्यासक्रमातील मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमाचा चिकित्सक अभ्यास."

प्रश्नावली भरण्या संबंधी सूचना :-

१] प्रश्नावलीतील काही प्रश्नांना होय किंवा नाही असे दोन पर्याय दिलेले आहेत. त्यापैकी हवा असलेला पर्याय ठेवावा आणि नको असलेला पर्याय खोडावा.

२] काही ठिकाणी मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमाच्या संदर्भात त्रुटींचा निर्देश केला आहे. त्रुटींच्या समोर सहमत असल्यास बरोबर[✓] अशी खूण करा.

३] ज्याठिकाणी मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमा संदर्भात त्रुटी विषयी मत विचारले असल्यास आपले मत थोडक्यात त्या ठिकाणी लिहावे.

४] काही ठिकाणी आवश्यक त्या संबंधीत बाबीचा निर्देश केलेला आहे.तेथे तेथे केलेल्या सूचने प्रमाणे योग्य ती पूर्ती करावयाची आहे.

५] ज्या व्यतिरिक्त अधिक माहिती दयावयाची असल्यास ती त्या त्या प्रश्नावलीखाली मोकळ्या सोडलेल्या जागी थोडक्यात दयावी.

[अ] सर्व साधारण माहिती

१] प्राध्यापकाचे नांव :- ____________________

२] शैक्षणिक अर्हता :- ____________________

३] महाविद्यालयाचे नांव व पत्ता :- ____________________

४] शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील नोकरीची एकूण वर्षे :- ____________________

____

५] मराठी अध्यापनाच्या संदर्भात मार्गदर्शनाचा अनुभव

____

____

६] मराठी अध्यापन पद्धतीच्या संदर्भात अध्यापनाचा अनुभव
एकूण वर्षे ——————————————

७] पदवी परीक्षेचा विषय
१] - - - - २] - - - - ३] - - - - - -
ऐच्छिक १] - - - - - २] - - - - - -

८] पदव्युत्तर परीक्षेचा विषय :-
१] - - - - - २] - - - - -

९] बी.एड. परीक्षेसाठी घेतलेल्या अध्यापन पद्धती
१] ——————————————
२] ——————————————

१०] प्रत्यक्ष अध्यापन करीत असलेल्या अध्यापन पद्धती :-
१] - - - -
२] - - - - -

११] प्रत्यक्ष मार्गदर्शन करीत असलेल्या अध्यापन पद्धती
१] ——————————————
२] ——————————————
३] ——————————————

[ब] सैद्धान्तिक भाग / तात्त्विक भाग

* मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमातील तात्त्विक घटका विषयीच्या सामुग्रीचे संगठन *

१२] मराठी विषयाचा कुशल शिक्षक तयार करण्याच्या दृष्टीने मराठी अध्यापन पद्धती पाठ्यक्रमातील तात्त्विक भाग उपयुक्त आहे का ?

होय / नाही

असल्यास, कशा प्रकारे ?

नसल्यास, का नाही ?

१३] पाठ्यक्रमाचा तात्त्विक भाग पुरेसा उपयुक्त नसल्यास त्यात आणखी कोणत्या घटकांची भर घालणे आवश्यक आहे ? [घटकांची नांवे दयावीत]

१] ______ २] ______

३] ______ ४] ______

१४] आपण सुचविलेले नवीन घटक हा पाठ्यक्रम कशा प्रकारे अधिक समृद्ध करतात?

[ब] मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमातील घटकांचे गुणावगुण

१५] खाली पाठ्यक्रमांतर्गत घटक दिलेले आहेत. त्यांच्यापुढे त्या त्या घटकांचे गुणावगुण दयावेत.

अ.नं.	पाठ्यक्रमांतर्गत घटक	गुण	अवगुण
१]	अभ्यासक्रमातील मराठीचे स्थान		
२]	मराठी अध्यापनाचे हेतू व उद्दिष्टे		
३]	मराठी अभ्यासक्रम व पाठ्यपुस्तके		
४]	मराठी अध्यापनाच्या विविध पध्दती प्रयुक्त्या व तंत्रे		
५]	अध्ययन अनुभव आणि अध्यापन साहित्य		
६]	अध्यापनाचे नियोजन आणि संघटन		
७]	मराठी भाषेच्या विविध अंगोपांगाचे अध्यापन		
८]	मूल्यमापन पध्दती		
९]	भाषा शिक्षक		

१६] वरील पाठ्यक्रमातील काही घटकांची आवश्यकता वाटत नसल्यास ते घटक येथे लिहावेत.

१] ______________ २] ______________

३] ______________ ४] ______________

५] ______________ ६] ______________

१७] हे घटक आवश्यक का वाटत नाहीत. त्याचे घटकानुसार येथे विवेचन करावे.

[क] "मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमातील अभ्यास पूर्वक कार्यक्रम" पूरक

१८] मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमात दिलेल्या सर्व अभ्यासपूरक कार्यक्रमाचा समावेश करणे आवश्यक आहे काय ?

होय / नाही

नसल्यास कोणत्या कार्यक्रमाचा समावेश केला नाही तरी चालेल. त्यांची नांवे दया.

१] ---------------------- २] ----------------------

३] ---------------------- ४] ----------------------

५] ---------------------- ६] ----------------------

या अभ्यासपूरक कार्यक्रमाचा समावेश केला नाही. तरी चालेल, असे आपल्याला का वाटते.

या व्यतिरिक्त आणखी कोणत्या कार्यक्रमाचा समावेश करावा ते सांगा.

वरील उपक्रमाचा समावेश का करावा ? ते प्रत्येक उपक्रमानुसार लिहा

[ड]"सद्यस्थितीला आवश्यक पण न आलेला असा अनिवार्य भाग"

१९] मराठी विषय माध्यमिक स्तरावर शिकविण्यासाठी प्रशिक्षणार्थ्यांना विविध अध्यापन पद्धतीचा वापर करण्यासाठी हा पाठ्यक्रम पुरेसा आहे का ?

| होय | नाही |

नसल्यास का नाही ? त्याची कारणे खाली दया.

२० गरजेनुसार हा पाठ्यक्रम अनुरूप असा वाटतो का.?

२१ नसल्यास, आणखी कोणता भाग त्यात समाविष्ट करावा ?

२१ प्रशिक्षणार्थ्यांना वेगवेगळ्या अध्यापन पद्धतीतून पाठ घेण्या विषयी हा पाठ्यक्रम न्याय देतो.असे तुम्हास वाटते काय?

[होय नाही]

२२] माध्यमिक उच्च माध्यमिक शाळा मधील मराठी विषयाच्या पुर्नरचित अभ्यासक्रमानुसार हा पाठ्यक्रम उपयुक्त आहे का ?

[होय नाही]

असल्यास, कसा प्रकारे ?

___

___

___

नसल्यास का नाही ?

___

___

___

[इ] मराठी अध्यापन पध्दतीच्या तात्त्विक पाठ्यक्रमाचे सामर्थ्य वाढविणे.

२३] मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमा बाबत आपण समाधानी आहात काय ?

होय / नाही

नसल्यास त्याची कारणे थोडक्यात खाली दया.

___

___

___

___

२४] मराठी भाषेच्या विविध अंगोपांगाचे अध्यापन करण्यास शिक्षकांना हा अभ्यासक्रम समर्थ करतो काय ?

होय / नाही

नसल्यास त्यात कोणत्या सुधारणाकरणे आवश्यक आहे ?

___

___

___

___

२५] कामाच्या गरजेनुसार हव्या असलेल्या शिक्षकांची निर्मिती या पाठ्यक्रमाने होईल का ?

होय / नाही

नसल्यास का होणार नाही ?

____

____

____

२६] वरील प्रश्नांमध्ये न आलेली परंतु प्रस्तुत संशोधनाला उपयुक्त होईल अशी जर आणखी काही माहिती आपल्याला दयावयाची असल्यास ती कृपया येथे मोकळ्या सोडलेल्या जागेत दयावी.

____

____

____

____

____

____

प्रात्यक्षिक कार्य

अ] मराठी अध्यापन पद्धती मधील प्रात्यक्षिक कार्याच्या सामग्रीचे संघटन

१] निरनिराळ्या अध्यापन पद्धतीचे केवळ सैद्धान्तिक स्वरूपच प्रशिक्षणार्थ्यांच्या लक्षात आणून दिले जाते. तथापि त्या प्रत्यक्षात कशा वापराव्याच्या त्याचे मार्गदर्शन व दिग्दर्शन दिले जात नाही. अशी टिका केली जाते तर पाठ्यक्रमाच्या प्रात्यक्षिक भागास हे आणावे काय ?

____

____

____

आणावयाचे असल्यास ते कशा प्रकारे आणता येईल. ?

____

____

२] पाठ्यक्रमातील प्रकरणाची क्रमबध्दता प्रात्यक्षिक कार्याशी सांगड घालण्याच्या दृष्टीकोन कशा प्रकारे आहे.

[योग्य/अयोग्य]

योग्य असल्यास ती कशा प्रकारे

____

____

"अयोग्य" असल्यासती कोणत्या क्रमाने असावी असे तुम्हास वाटते ?

____

____

वरील प्रमाणे क्रम असावा असे का वाटते ?

____

____

यापेक्षा वेगळे उत्तर दयावयाचे झाल्यास ते येथे दयावे.

____

____

"ब" सूक्ष्म अध्यापन कौशल्ये

३] मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमा संदर्भात प्रशिक्षणार्थ्यांस महत्वाच्या सामान्य अध्यापन कौशल्य क्षमता साध्य करण्याच्या दृष्टिने सूक्ष्म अध्यापन कौशल्ये समाधानकारक वाटतात का ?

[होय | नाही]

उत्तर होय असल्यास कशा प्रकारे ? ते लिहा.

____

____

उत्तर "नाही" असल्यास का नाही ? ते लिहा ?

____

____

४] तुमच्या मते, आणखी कोणत्या सूक्ष्म अध्यापन कौशल्यांचा समावेश मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमात करणे योग्य आहे ?

१. ______________________________

२. ______________________________

३. ______________________________

४. ______

का ?

"क" आशययुक्त अध्यापन पध्दती कृतिसत्र

५] आशययुक्त अध्यापन पध्दती संदर्भात राबविल्याजाणा-या कृती सत्रा बद्दल आपण समाधान आहात का ? होय / नाही

नसल्यास का नाही ?

६] आशययुक्त अध्यापन पध्दतीच्या कृतिसत्रामुळे मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमातील आशय व पाठ्यक्रमातील आशय यातील संबंधा विषय जागृती करता येते का ?

७] कशा प्रकारे

आशय आणि अध्यापन पध्दती याचे सहेतुक एकात्मिकरण करण्याच्या तत्वाचे आचरण करण्यास व त्यानुसार निरिक्षक्षम अध्यापन कौशल्ये विकसित करण्यास मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमाचे कृतिसत्र लाभदायी ठरते का ?

| होय | नाही |

असल्यास कसे ?

नसल्यास का नाही

[ड] सराव पाठ प्रशिक्षण कार्यक्रम

८] माध्यमिक शाळेसाठी शिक्षक तयार करण्यासाठी प्रशिक्षणार्थ्यांना ठेवलेली सरावपाठ संख्या पुरेशी आहे काय ? [होय / नाही]

असल्यास कशा प्रकारे ?

नसल्यास ती किती असावी ?

का ?

९] प्रशिक्षणार्थ्यांना मार्गदर्शन देण्यासाठी आपणास पुरेसा वेळ मिळतो का ?

[होय | नाही]

१०] मार्गदर्शना बाबत तुम्ही समाधानी आहात का ?

[होय | नाही]

नसल्यास का नाही ?

इ] सलग सराव पाठ प्रशिक्षण कार्यक्रम

१०] सलग सराव पाठा बाबत तुम्ही समाधानी आहात काय ?

[होय | नाही]

असल्यास कशा प्रकारे ?

नसल्यास का नाही ?

११] सलग सराव पाठा संबंधी नियोजन योग्य आहे का ?

[योग्य अयोग्य]

अयोग्य असल्यास ते तुमच्या मते, कसे नियोजन असावे ?

१२] सलग सराव पाठात आणखी कोणत्या गोष्टींचा समावेश करावा ?

का ?

[इ] पाक्षिक शाळा

१३] पाक्षिक शाळेचा उपक्रम मराठीचा कुशल अध्यापक होण्याच्या दृष्टीने समाधानकारक वाटतो का ?

असल्यास कसा ?

नसल्यास का नाही ?

फ प्रात्यक्षिक पाठ परीक्षा

योग्य वाटत असल्यास का ?

१४] प्रात्यक्षिक पाठ परीक्षेसाठी वापरली जाणारी मूल्यमापनाची पद्धत तुम्हांस योग्य वाटते का ?

होय	नाही

योग्य वाटत असल्यास का ?

अयोग्य वाटत नसल्यास, का ?

[ह] मूल्यमापन कृतिसत्र

१५] मूल्यमापन कृतिसत्र कार्यक्रमातून तयार झालेला प्रशिक्षणार्थी शाळेतील मूल्यमापनाची जबाबदारी पार पाडण्यासाठी सामर्थ्यशाली ठरू शकेल का ?

होय	नाही

१६] मूल्यमापन कृतिसत्र कार्यक्रमा बाबत आपण समाधानी आहात का ?

असल्यास कशा प्रकारे ?

नसल्यास का नाही ?

१७] वरील प्रश्ना मध्ये न झालेली परंतु प्रस्तुत संशोधनाला उपयुक्त होईल अशी जर आणखी काही माहिती आपल्याला दयावयाची असल्यास ती कृपया येथे दयावी.

धन्यवाद . . .

परिशिष्ट "क"

मराठी अध्यापन पध्दती घेणाऱ्या शिक्षक प्रशिक्षकांच्या मुलाखती घेण्यासाठी तयार केलेलेप्रश्न :-

-: तात्त्विक भागावरील प्रश्न :- १९८८-८९ — (५८)

१· मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमाचा अभ्यास सैध्दान्तिक स्वरुपाचा आणि प्रात्यक्षिक कार्य या दोन भागात आहे· यापैकी मराठी अध्यापन पध्दतीचा कुशल शिक्षक होण्याच्या दृष्टिने यातील सैध्दान्तिक भाग कितपत उपयुक्त आहे ?

१· अत्यंत उपयुक्त 2] उपयुक्त

३· कमी उपयुक्त ४] सांगता येत नाही

५· उपयुक्त नाही·

२· मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमातील संबंधित भाग उपयुक्त वाटत नसल्यास त्यातील कोणता भाग उपयुक्त वाटत नाही·

१· 2]

३· ४]

३· मराठी अध्यापन पध्दतीचा संबंधित भाग उपुयक्त वाटत नाही, त्याची कारणे कोणती ?

१· २·

३· ४·

४· मराठी अध्यापन पध्दतीचा पाठ्यक्रम कुशल अध्यापक होण्यासाठी उपयुक्त होण्याच्या दृष्टीने आणखी कोणत्या सैध्दान्तिक भागाची भार घालणे आवश्यक आहे ?

-: प्रात्यक्षिक कार्यावरील प्रश्न :-

५· मराठी अध्यापन पध्दतीच्या पाठ्यक्रमातील प्रात्यक्षिक कार्य मराठीचा एक कुशल शिक्षक होण्याच्या दृष्टीने कितपत उपयुक्त आहे·

१· अत्यंत उपुयक्त 2] उपयुक्त

३· सांगता येत नाही ४] कमी उपुयक्त

५· उपयुक्त नाही·

६. बी.एड्. पदवीच्या अभ्यासक्रमातील मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमातील कोणता प्रात्यक्षिक भाग उपयुक्त वाटत नाही, तो / सांगा.

७. संबंधित पाठ्यक्रमातील हा प्रात्यक्षिक कार्याचा भाग तुम्हाला का उपयुक्त वाटत नाही, त्याची कारणे सांगा.

१. २.
३. ४.
५.

८. मराठी अध्यापन पद्धतीचा कुशल शिक्षक होण्यासाठी उपयुक्त होण्याच्या दृष्टीने आणखी कोणत्या प्रात्यक्षिक भागाची मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमात भर घालणे आवश्यक आहे ?

१. ५.
२. ६.
३. ७.
४. ८.

०९. मराठीचा कुशल अध्यापक होण्याच्या दृष्टीने मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमात एकूणच अभ्यासक्रमात त्रुटी जाणवतात का ?

१०.

---

१०. संबंधित पाठ्यक्रमात त्रुटी जाणवत असल्यासकोणत्या ?

१. ३.
२. ४.

११. वरील प्रश्नात न आलेली पण प्रस्तुत संशोधनाला उपयुक्त होईल अशी अन्य काही माहिती तुम्हाला सांगावयाची असल्यास, कृपया ती सांगावी.

सहकार्या बद्दल धन्यवाद. . .

परिशिष्ट "क"

मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमाचा सात्विक भाग

मराठी अध्यापन पद्धती ही सर्व अध्यापन पद्धतींचा मूलभूत पाया आहे. या अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमा मध्ये सैद्धान्तिक भागात पुढील घटक आणि त्याअंतर्गत असणाऱ्या उपघटकांचा समावेश होतो.

घटक १ :- अभ्यासक्रमातील मराठीचे स्थान

(अ) स्थान व महत्व

(१) अध्ययन - अध्यापनात मराठीचे (मातृभाषेचे) माध्यम म्हणून स्थान प्राथमिक, माध्यमिक शाळेतील महत्व.

(२) सामाजिक व सांस्कृतिक वारशाच्या प्रसरणाचे साधन

(३) वाङ्‌मयीन आवड व अभिरुची निर्माण करण्याचे साधन

(४) तोंडी व लेखी आत्मनिवेदनाचे साधन

(५) विचार, भावना व अनुभव यांच्या आदान प्रदानाचे साधन

(६) बौद्धिक, भावनिक व कार्यात्मिक व्यक्ती विकास करण्याचे / साधण्याचे साधन

(७) ज्ञान व मनोरंजन प्राप्तीचे साधन

(ब) सहसंबंध

वि[illegible]तर विषयांशी तसेच अंतर्गत सहसंबंध

घटक - २ :-

मराठी अध्यापनाचे हेतू व उद्दिष्टे :-

(अ) प्रथम भाषा म्हणून मराठीच्या अध्यापनाचे हेतू व उद्दिष्टे : आकलन, रसग्रहण , शब्दसंपत्तीचा विकास, मौखिक व लेखनाद्वारे अभिव्यक्ती, साहित्याचा परिचय

(ब) मराठी अध्यापनाची वर्ग उद्दिष्टे व त्यांचे स्पष्टीकरण.

(क) महाराष्ट्रातील माध्यमिक शाळांतील नियुक्त अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे.

घटक - ३ :- मराठी अभ्यासक्रम व पाठ्यपुस्तके

(अ) चांगल्या अभ्यासक्रमाची लक्षणे व प्रकार

(ब) ५ वी, ते १० वी. च्या नियुक्त अभ्यासक्रमाचे चिकित्सक परीक्षण गद्य, पद्य व व्याकरण विषयक तपशील, पुरवणी वाचन, अभ्यासक्रमपूरक कार्यक्रम,

(क) मराठीच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाची लक्षणे :- प्रयोजन, बहिरंग, अंतरंग, वेष्टन, चित्रे, कागद,

आकार, वेण्याचे स्वरूप, संपादन, परिचय, टीपा टीप्पणी, शब्दार्थ, धड्यावरील प्रश्न, इ.

मराठी राज्यातील इ. ५ वी. ते १० वी.च्या मराठी भाषेच्या पाठ्यपुस्तकांचा चिकित्सक अभ्यास,

आशय विश्लेषण, अर्थ व प्रक्रिया, शिक्षक अध्यापन, पुस्तिका, स्वाध्याय पुस्तिका.

घटक ४ :- मराठी अध्यापनाच्या विविध पद्धती, प्रयुक्त्या व तंत्रे.

अ) अध्यापनाची सूत्रे

ब) अध्यापन पद्धती, उदा. - आगमन, पारंपारिक, कथन व्याख्यान,

क) अध्यापनाच्या प्रयुक्त्या : स्पष्टीकरण, प्रश्न, दाखले, नाट्यीकरण.

ड) अध्यापनाची तंत्रे :- चर्चा, स्वाध्याय, पर्यवेक्षित अध्ययन,

घटक - ५ :- अध्ययन अनुभव व अध्यापन साहित्य :-

(अ) अध्ययन अनुभव, श्रवण, प्रकटवाचन, मूकवाचन, भाषण, नाट्यीकरण, पाठांतरे, लेखन, रसग्रहण, कोशांचा व संदर्भ ग्रंथांचा वापर, पुरकवाचन व लेखन, अध्यापन साहित्य उपक्रमांचा उपयोग

(ब) अध्यापन साहित्य :- दृकश्राव्य साधने, चित्रे, तक्ते, विविध प्रकारचे फलक, फ्लॅशकार्डस, स्लाईडस्, फिल्मस्ट्रिप्स, टेपरेकॉर्डर, लिंग्वाफोन, रेडिओ, टी. व्ही. इ.

(क) अभ्यासानुवर्ती व अभ्यासपूरक उपक्रम : वादविवाद, कथाकथन, वक्तृत्व स्पर्धा, हस्ताक्षर स्पर्धा, हस्तलिखित, स्पर्धा, भावगीत स्पर्धा, भाषाक्लब, मेळावा, भित्तीपत्रिका मराठी मंडळ इत्यादी . . .

घटक - ६ .- अध्यापनाचे नियोजन व संघटन :-

(अ) वार्षिक नियोजन

(ब) घटक नियोजन

(क) दैनंदिन पाठनियोजन :- उद्दिष्टे स्पष्टीकरणे, पाठ्यवस्तु, शैक्षणिक अनुभव, अध्यापन, साधने, मूल्यमापन व स्वाध्याय.

(ड) पाठांचे प्रकार, माहिती निष्ठ, रसग्रहणात्मक, सारग्रहणात्मक, निबंधलेखन, कृतिकेन्द्रित इ.

घटक - ७ :- मराठी भाषेच्या विविध अंगोपांगाचे अध्यापन :-

(अ) गद्य व पद्य यांचे अध्यापन

(ब) व्याकरण अध्यापन

(क) लेखन विकास

(ड) वाचन विकास

(इ) भाषण, पाठांतर, हस्तकलेखन, शुद्धलेखन

घटक - ८ :- मूल्यमापन पद्धती :-

(अ) भाषाविषयक, मूल्यमापनाचे स्वरूप, प्रश्न प्रकार, परीक्षांचे नियोजन

(ब) घटक चाचणी, : रचना व प्रशासन

(क) भाषिक कौशल्ये दोष, चिकित्सा, निदानात्मक व उपचारात्मक कार्य -

घटक - ९ :- भाषा शिक्षक

(अ) भाषा शिक्षकाची अर्हता, दृष्टिकोन, व गुणविशेषण

(ब) भाषा शिक्षकाचा व्यावसायिक विकास

(क) मराठी भाषा शिक्षक संघटना, गरज, स्वरूप व कार्यक्रम

अशा प्रकारे मराठी अध्यापन पद्धतीच्या पाठ्यक्रमामध्ये एकूण ९ घटकांचा समावेश केला आहे.

परिशिष्ट " ड "

मराठी अध्यापन पद्धतीच्यापाठ्यक्रमाचा प्रात्यक्षिक भाग

खालील पैकी कोणतेही एक

१. कोणत्याही भाषिक कौशल्याच्या एका घटकावर निदानात्मक कसोटी तयार करणे.

२. शाळेतील विद्यार्थ्यांच्या समवेत हस्तलिखित तयार करणे.

३. शाळेत मातृभाषेच्या अध्यापनाला योग्य अशा एका अभ्यासानुवर्ती उपक्रमाचे आयोजन करणे.

४. मातृभाषेच्या संदर्भात कोणत्याही एका विषयावर भित्तीपत्रक तयार करुन लावणे.

५. मातृभाषेतील कोणत्याही एका घटकाचे घटक नियोजन करुन त्याची घटक चाचणी तयार करणे.

o o o o o o

- परिशिष्ठ " क "

कोल्हापूर जिल्ह्यातील शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयांची यादी

१. श्रीमती महाराणी ताराबाई कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, कोल्हापूर.

२. बाळासाहेब गणपतराव खराडे कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, कोल्हापूर

३. वसंतराव नाईक कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, कोल्हापूर.

४. सावित्रीबाई फुले महिला शिक्षण शास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर.

५. कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, पेठवडगांव.

६. छत्रपती शिवाजी कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, रुकडी

७. इचलकरंजी शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, इचलकरंजी.

८. यशवंतराव शिक्षण शास्त्र महाविद्यालय, कोडोली,

९. कल्पवृक्ष शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, जयसिंगपूर.

१०. शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कागल.

११. आचार्य जावडेकर शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गारगोटी.

१२. डी. के. शिंदे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गडहिंग्लज.

१३. जागृती शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गडहिंग्लज.

परिशिष्ठ - " घ "

प्रश्नावली भरुन दिलेल्या शिक्षकांची यादी १९९४-९५ 57

श्रीमती महाराणी ताराबाई कॉलेज, ऑफ एज्युकेशन, कोल्हापूर.

कु. सहस्त्रबुद्धे एम. पी.

कु. सावंत आर. व्ही.

श्री. कुंभार बी. एल.

कु. कुंभार एम. व्ही.

आचार्य जावडेकर शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गारगोटी.

कु. पाटील एस. टी.

श्री. कर्णे व्ही. डी.

श्री. द्राक्षाके बी. आर.

श्री. वडर. एस. एम.

बाळासाहेब खराडे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर.

श्री. रोकडे सी. आर.

कु. देसाई एन. एस.

श्री. जाधव व्ही. एस.

वसंतराव नाईक शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर.

श्री. खरात आर. के.

श्री. पुजारी एस. एल.

कु. मोरे व्ही. आर.

पेठवडगांव कॉलेज ऑफ एज्युकेशन

श्री. काटकर व्ही. टी.

श्री. मुद्राके एस. आर.

सावित्रीबाई फुले महिला शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर :
===

कु. भंडारे एम. एम्

कु. सुतार पी. डी.

कु. चव्हाण एस. एस

कु. शिवशरण एस. पी.

छत्रपती शिवाजी कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, रुकडी :
======================================

श्री. धायगुडे ए. डी.

कु. घोडेस्वार एस. एस.

श्री. कोकरे डी. डी.

श्री. मदने जे. पी.

श्री. चौगुले के. टी.

श्रीमती पवार एस. एस.

श्री. शेळके व्ही. डी.

इचलकरंजी, शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, इचलकरंजी :
=====================================

कु. जाधव बी. व्ही.

श्री. कोळेकर वाय. व्ही

श्री. वडर बी. एस.

श्री. झाडेकर व्ही. आर.

श्री. कोरवी एस. आर.

श्रीमती पाटील आर. बी.

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कागल :
===========================

श्री. बाराते आर. एम.

कु. भोसले के. एस.

श्री. बांगर पी. डी.

श्री. वायाळ यु. एस.

जागृती शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गडहिंग्लज :
==================================

श्री· मोहनगेकर एस· जे·

श्री· इंजेकर एस·के·

श्री· कांबळे पी· एस·

श्री· दुधभाते ए· जी·

श्री·बांगर बी· आर·

यशवंतराव चव्हाण शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोडोली :
==================================

कु· पोरे के· व्ही·

श्री· जांभळे एस·एम·

श्री· वाघ आर·व्ही·

श्री·पडतरे व्ही· एस·

कल्पवृक्ष शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, जयसिंगपूर :
==================================

श्री·कापेर जी· बी·

कु· चौगुले बी· एल·

श्री· आंबवडे एस· एस·

श्री· वसेकर दि· एल·

श्री· यादव एन· एन·

डी· के· शिंदे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गडहिंग्लज· :
==================================

श्री· पवार डी· एस·

श्री· पाटील जे· एस·

श्री· दिक्षित आर· आर·

कु· केळकर एम· जी·

श्री· ओबासे एस· टी·

श्री· भिंगळे एस· एस·

परिशिष्ट "ह"

प्रश्नावली भरून दिलेल्या शिक्षकांची यादी १९९३-९४ :-

===

आचार्य जावडेकर शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गारगोटी :- १

श्री. सुर्यवंशी आर.एस.

कु. नाशिककर एस. व्ही.

श्री. तारळेकर ए. आर.

श्री. कुलकर्णी एस. जे.

कु. खटांवकर एस. डी.

श्री. देसाई व्ही.एस.

श्री.मोरे बी.जी.

श्री.कांबळे डी.डी.

श्री, पाटील ए. एस.

श्री. पाटील बी. बी.

कु. महालदार एस. आर.

श्री. सपकाळे डी. एस.

जागृती शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गडहिंग्लज. २

श्री. पवार एच. वे.

श्री. गोसावी व्ही. पी.

श्री. भोसले एम. एस.

कु. एकांडे व्ही. व्ही.

श्री. तुर्केवाडकर एस. झेड

श्री. झोंबाडे एम. एन.

श्री. कोलते एस. एस.

श्री. चव्हाण एस. एच.

श्री. घुरे सी. बी.

श्री ठाकरे के.आर.

सावित्रीबाई फुले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर : ३

श्री. माळी के. बी.
श्री. मोहिरे एम. एस.
श्री. डोके जे. यू.
श्री. गायकवाड एस. टी.
श्री. यादव जे. व्ही.
श्री. निकम एस. डी.

इचलकरंजी शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर

श्री. आभाळे एम. के.
श्री. शेंडगे जे. के.
श्रीमती तक्केकर एस. व्ही.
श्रीमती पाटील एस. एस.
श्री. कोळसे आर. डी.
श्री. पाटील एस. के.
श्री. शिरवे एस. एस.
श्री. आभाळे एम. के.
श्रीमती जुगळे ए. बी.
श्रीमती भगाटे आर. एस.
श्री. साळुंखे व्ही. व्ही.
श्री. गडदे एस. एस.
श्री. जाधव एम. बी.
श्री. जयभाये एस. बी.
श्री. इंगळे पी. जे.

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, पेठवडगांव : ५

श्री. पाटील टी. एम.
श्री. माने एस. यू.
श्री. पाटील एम. आर.
श्री. जाधव आर. एम.

श्री· कवठाळकर एम· बी·

श्री· घोत एस· एस·

श्री· क-हाके एस· आर·

बाळासाहेब घराडे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर : ✓

श्री·कटटे आर· व्ही·

श्री· व्हटकर एस· आर·

श्री·न्हायकर बी· एल·

श्री· देशमुख एस· बी·

श्री· कोठावळे एस· एस·

श्री· भागवत पी·पी·

श्री पिसे पी· एल·

डी·के· शिंदे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गडहिंग्लज : ✓

कु· पाटील एस· एस·

कु· पाटील ए· जी·

श्री·पाटील एस· आर·

श्रीमती सुरंगे एस· पी·

श्री·शिकाकर एस· ई·

श्री· देसाई आर· एस·

श्रीमती चौगुले एम·एल·

श्रीमती कुपटे आर· आर·

सावित्रीबाई फूले महिला शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर : Repeated

कु· तारु यु· एस·

कु· राऊत व्ही· पी·

कु· बनसोडे एस· एस·

कु· जगताप के· व्ही

कु· पवार एम· एम·

कु· कांबळे एम·के·

कु·मंडले एस· एस·

कु· भोईटे एन· डी·

कु· कार्तिक आर· एस·

कु· डबे ए· जी·

श्रीमती थोरहत्ती सी· आर·

श्रीमती सिमटे डी· बी·

छत्रपती शिवाजी शिक्षण शास्त्र महाविद्यालय, रूकडी : ९

श्री· काळे पी· टी·

श्री· खैरे पी· जी·

श्रीमती साळुंखे एन· व्ही·

श्री· इंगवले एम· जी·

श्री· काळे डी· पी·

महाराणी ताराबाई शिक्षण शास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर· १०

श्री· माने बी· एस·

श्री· पाटील आर· बी·

श्री· शिकारण आर· आर·

श्री· माने बी· टी·

श्री· शिंदे पी· आर·

परिशिष्ठ " ई "

प्रश्नावली भरुन देणा-या अधिव्याख्यात्यांची यादी

५१०८०

१] श्री· दीक्षित एस·एस

२] श्री· सोलापुरे जी· ए·

३] श्री· पाटील व्ही· एच·

४] श्री·सौ· सरपोतदार पी· ए·

५] श्री· सोव्से बी· बी·

६] श्री· सांगळे के· एन·

७] श्री· सांगळे के· एन· Repeated name

८] श्री· वेदांते एम· बी·

९] श्री· पत्रावळे ए· ए·

१०] श्री· पाटील व्ही· आर·

११] श्री· सौ·भोसले नंदिनी

१२] श्री· सौ· सरदेसाई एस· ए·

१३] श्री· रायकर एस· एम·

१४] श्री·पाटणकर एस· बी·

१५] श्री·ठवके जी· एम· — १

परिशिष्ट " ई "

कोल्हापूर जिल्ह्या मधील शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयात मराठी अध्यापन पध्दती घेतलेल्या प्रशिक्षणार्थ्यांची यादी [१९९४-९५]

१. श्रीमती महाराणी ताराबाई कॉलेज ऑफ एज्युकेशन :

श्री.पाटील श्रीकांत श्रीपती
श्री. संकपाळ आनंदा मारुती
श्री. सहस्त्रबुध्दे मधवंती प्रभाकर
श्री. श्री. पाटील दत्तात्रय बाजीराव
श्री. कु.सावंत रश्मिमला विलास राव
श्री.कुंभार बाळू लक्ष्मण
श्री. कुंभार मिना वामन
श्री. भिंगारेदेवे राजेंद्र शंकर
श्री. कांगळे विलास चंद्राप्पा
श्री. पाटील दिनकर कृष्णा
श्री. शिंदे शिवाजी शंकर

२. आचार्य जावडेकर शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गारगोटी :

श्री. पवार संदीप खंडेराव
श्री. गायकवाड दिलीप आकाराम
श्री. जगताप सुनिल सदाशिव
श्री. कर्णे विजयकुमार दिवाकर
कु. पाटील साधना तुकाराम
कु. यादव सुरेखा गोविंद
श्री. द्राक्षाळे बजरंग रामचंद्र
श्री. नाईक सुरेश यल्लाप्पा
श्री. वडर शामराव मारुती

३. श्री बाळासाहेब खराडे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर :

श्री. भंगरे भाऊसाहेब पंढरीनाथ
श्री. रोकडे चंद्रकांत रतन
कु. पाटील कमल आनंदा

२८

कु• देसाई नीता शिवाजीराव

कु• माने सुमन वसंत

श्री• माळी बाबासाहेब नारायण

श्री• जाधव विश्वजीत साहेबराव

श्री• बोडरे भाग्यवंत खंडू

कु• कदम अरुणा शिवाजीराव

कु• सरदेसाई मंगला आनंदराव

४. श्री वसंतराव नाईक शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर :

श्री• शेख एस्• मोतीलाल

श्री• ढोक वसंत खंडू

श्री• देवकाते दादा दिनकर

श्री• गायकवाड अविनाश सौदागर

श्री• खरात रोहीदास खेळोबा

श्री• देवकाते मधुकर दशरथ

श्री• पुजारी शिवाती लाला

श्री• चाव्हान दिपक शंकरराव

श्री• गायकवाड विजय शंकर

कु• मोरे वासंती राजू

५• पेठवडगाव, कॉलेज ऑफ एज्युकेशन :

श्री• माने गुरुदेव बाबासाहेब

श्री• कुंभार महादेव अंतु

श्री• टेंबुगडे शिवाजी भिवा

श्री• देसाई सुदाम दत्ताजीराव

श्री• पाटील सुजय बाबुराव

श्री• गुरव संजय बापू

श्री• काटकर विलास तानाजी

श्री• माळशिखरे संजय हरीभाऊ

श्री• कुदाळे सिद्दाप्पा रेवाप्पा

कु• गोसावी सुरेखा विठ्ठल

कु• जाधव भारती विठ्ठल

श्री• मिरजकर शाम्सुंदर बाबुराव

श्री• खरात सयाजीराव धोंडीबा

श्री• कोळेकर यशवंत वामनराव

श्री• कोरवी शंकर रामचंद्र

श्री• देवकर महादेव सुखदेव

श्री• वडर बजरंग शामराव

श्री• भाडकर विजयकुमार रामचंद्र

९• शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कागल :

श्री• बाराते रामाकांत मल्हारी

श्री• माळवे मारुती सावळा सावळा

श्री• सुतार राजगोंडा बाबू

कु• भोसले कांताबाई श्रीपती

श्री• सुतार राजगोंडा बाबू

श्री• मेस्त्री धनशाम चंद्रकांत

श्री• बांगर पोपट ज्ञानदेव

श्री• वायाळ उत्तम शंकर

श्री• गायकवाड सुनिल भिमराव

श्री• देसाके सुनिल बाबुराव

१०• जागृती शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गडहिंग्लज :

श्री• मोहनगेकर शिवाजी जोतिबा

श्री• संकपाळ रामचंद्र आप्पा

श्री• ईजेकर संजय खंडेराव

श्री• चिले कुमार गोविंद

श्री• कांबळे प्रमोद शामराव

श्री• गुरव देविदास श्रीमंत

श्री• दुधभाते अनंतकुमार गोविंद

श्री •सुतार पोपट मारुती

श्री• नवले अर्जुन तुकाराम

श्री• बांगर बाबुराव रामहरी

६. सावित्रीबाई फुले महिला शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर :

कु. दिगे वनिता रावसाहेब
कु. जावळे सुनिता नागनाथ
कु. भंडारे माधुरी माधवराव
कु. सुतार पद्मा दामोदर
कु. हगीर ज्योती नामदेव
कु. चव्हाण सुजाता सत्याप्पा
कु. भोसले मनिषा प्रकाश
कु. म्हसके कालिंदी मालोजी
कु. शिवशरण शकुंतला पांडुरंग

७. छत्रपती शिवाजी कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, रुकडी :

श्री. धायगुडे आबासाहेब दिनकर
श्री. भोसले दादा कृष्णा
कु. घोडेस्वार सुनिता सदाशिव
श्री. साठे अशोक दत्तू
श्री. शेळके गुलाबराव तात्याबा
श्री. वाघमारे सुधीर अंकूश
श्री. कोकरे दिगंबर दादा
श्री. मदने जगन्नाथ पोपट
श्री. जाधव सदाशिव लक्ष्मण
श्री. चौगुले कृष्णात तुकाराम
श्री. पाटील सयाजीराव बाबुराव
श्रीमती पवार संपदा सिधा
श्री. कुंडे अशोक दादू
श्री. शिंदे भगवान सोपान
श्री. शेळके विष्णू दत्तात्रय

८. इचलकरंजी शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, इचलकरंजी :
श्रीमती पाटील रेखा बाळगोंडा

११. यशवंतराव चव्हाण शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोडोली :

१] श्री. नाके आप्पासाहेब व्यंकटराव

२] श्री. चौगले बाबासो निवृत्ती

३] कु. पोरे कांचन विश्वेश्वर

४] श्री. शिवशरण अशोक मारुती

५] श्री. जांभळे सुधाकर हरीदास

६] श्री. बाघ रामहरी वसंत

७] श्री. स्वामी महारुद्र मृगेंद्र

८] श्री. फडतरे विनायक शंकर

९] श्री. अंबोसे हणुमंत नामदेव

१०]

१२. कल्पवृक्ष शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, जयसिंगपूर :

१] श्री. कापरे गोरख भगवान

२] कु. पाटील सुजाता दादासाहेब

३] कु. चौगुले बाळाबाई लक्ष्मण

४] श्री. कुलकर्णी सुहास व्यंकटेश

५] श्री. अंबवडे सुहास अनंत

६] श्री. जाधव भिमाजी विलास

७] श्री. वसेकर विजय लक्ष्मण

८] श्री. थोपटे राजेश वसंतराव

९] श्री. यादव नामदेव नवनाथ

१३. डी. के. शिंदे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गडहिंग्लज :

१] श्री. पवार दुशांत सोपकू

२] श्री. बरेरकर हिंदुराव सुखदेव

३] श्री. पाटील जयकुमार साहेबराव

४] श्री. दिक्षित राजकुमार रामचंद्र

५] कु. केक्कर मिनाक्षी गोविंद

श्री• मुंडे कुमार बाळासाहेब

श्री• बोबासे शशिकांत तोकींदा

श्री• मालशुनकर विकास धोंडिबा

श्री• भिंगळे संजय सदाशिव

परिशिष्ट 'ब'

प्रश्नावली भरण्यास दिलेल्या शिक्षकांची यादी [१९९३/९४]

१] आचार्य जावडेकर शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गारगोटी : 20

श्री• सुरेश शंकरराव देवर्डेकर 1

श्री• सूर्यवंशी आर• एस्• 2

श्री• तारकेकर ए• आर• 3

कु• नाशिककर एस• व्ही ✓

श्री• निकम बी• टी• 5

श्री• पाटील के• जी• 6

श्री• पाटील सी• एस्• 7

श्री• काणेकेकर बी• एस्• 8

श्री• खोत एस्• एम्• 9

कु• कुलकर्णी एस्• जे• 10

कु• खटाककर एस्• डी• 11

श्री• देसाई व्ही• एस्• 12

श्री• बोबले आर• एस• 13

श्री• मोरे बी• जी• 14

श्री• पाटील बी• बी• 15

श्री• उन्हाळे जी• बी• 16

श्री• पाटील बी• डी• 17

श्री• यादव ए• डी• 18

श्री• पडतरे एस्• एल्• 19

कु• महालदार एस्• आर• 21

२२. कांबळे डी. डी.

२३. पाटील ए. एस.

२४. बावडानकर महेश सखाराम

२५. व्यवहारे रावसाहेब नामदेव

२६. सपकाळे धनराज शोभा

२. जागृति शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गडहिंग्लज.

श्री. पवार हनुमंत कृष्णा

श्री. गोसावी विजयकुमार पांडुरंग

श्री. भोसले मधुकर श्रीमंत

कु. एकांडे वसुमती विठ्ठल

श्री. तुर्केवाडीकर शंकर भिकू

श्री. झोंबाडे मधुकर नागनाथ

कु. कोलेते संध्याताई शंकरराव

श्री. चव्हाण सुनिल हिंदूराव

श्री. धुरे चंद्रकांत बाबुराव

श्री. ठाकरे किशोर रघुनाथ

३. सावित्रीबाई फुले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर [१९९३-९४]

श्री. चव्हाण रावसो लक्ष्मण

यादव आनंद विष्णू

शेटे बळवंत तुकाराम

मोहिरे मधुकर सखाराम

दराडे दशरथ बंडू

भालेकर अशोक तुकाराम

डोके जगन्नाथ उत्तम

थोरवे विजयकुमार नामदेवराव

निकल सुरेश दत्तात्रय

गायकवाड शिवाजी तुकाराम

माळी काशिनाथ बापूसो

४] इचलकरंजी शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, इचलकरंजी·

१] श्री· आभाके मारुती केरु

श्री· आर· एस· गुंड

श्री· धुरे संजय शामराव

श्री· शेंडगे जग्गनाथ कोंडीबा

श्री· चौगुले दादा बाळू

श्री· इंगवले प्रकाश जोतीराम

श्री· कोकरे रावसाहेब महादेव

श्री· नरुटे काकासो तुकाराम

पाटील वसंत बंडू

श्रीमती तक्केकर शोभा विठ्ठल

श्री· पाटील एस· एस·

श्री· जयभाये शेषाणराव बाजीराव

कु· वलगुडे विजया महादेव

कु· श्रीमती भागाटे राणी आण्णासाहेब

श्रीमती साळुंखे व्ही· व्ही·

श्रीमती जुगळे अलका बाबुराव

श्रीमती पाटील शशीकला शामराव

श्री· डकरे नितीनकुमार सिताराम

श्री· गडदे शशिकांत शंकर

श्री· सिंगाडे एस· टी·

श्री· कोळसे आर· डी·

श्री· जायभाये व्ही· आर·

श्री· लकेसर एस· डी·

श्री· पाटील सुरेश कलगोंडा

श्री· उमाके प्रदिप भगवंतराव

श्री· जाधव मोहन भगवान

श्री· म्हाकाळे अनिल रामचंद्र

श्री· गोमकाळे के· बी·

श्री· शिंदे एस· एस·

५] शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, पेठवडगांव, :-
==================================

१] श्री. पाटील तुकाराम महादेव

२] श्री. माने शिवाजी उत्त

श्री. पाटील महादेव रामचंद्र

श्री. जाधव रमेश महादेव

श्री. कळाक्कर मारुती बापूराव

भोसले दत्ताजी विष्णू

श्री. देसावळे भाऊसो हरीबा

श्री. टेरे धर्मराज आबा

श्रीमती पाटील शोभाताई तुकाराम

श्री. माळी संगिता महादेव

श्री. घोत संभाजी शामराव

श्री. क-हाडे संजय रामकृष्णा

६] बाळासाहेब खराडे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर [१९९३/९४] :-
==

श्री. माने सुनिल गणपतराव

श्री. कड्डे रेवाण्णा विठोबा

श्री. पाटील अर्जुन तुकाराम

श्री. भागवत प्रदीप पुंडलीक

श्री. व्हटकर सागर रामचंद्र

श्री. पिसे पोपटराव लक्ष्मण

श्री. न्हायकर भिमराव लहू

श्री. गायकवाड अजित हरिभाऊ

श्री. देशमुख शहाजी बाबुराव

श्री. शिंदे रामचंद्र आबा

श्री. मोरे मधुकर इंदुराव

श्री. कोठावळे झुंजार श्रीपती

७] डी. के. शिंदे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गडहिंग्लज :-
==

पाटील सुलभा शामराव

देसाई रविंद्र शंकर

शिकणगेकर संजय ईश्वर

सुरंगे सुलोचना पुंडलीक

पाटील अनिता गणपतराव

पाटील सुनिल रामचंद्र

८] डी. के. शिन्दे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय [१९९२-९३]

चौगुले मंगल लक्ष्मण

चौगुले कल्पना बचाराम

कुपटे रेखा राजाराम

पाटील मीनाक्षी शंकर

९] सावित्रीबाई फुले महिला शिक्षण शास्त्र महाविद्यालय, दसरा चौक, कोल्हापूर.

सुनिता दयानंद केदार

तारु उषा सोपानराव

सुनिता गोविंदराव जाधव

सुनिता गोविंदराव जाधव

शिलादेवी सखाराम घाटगे

साळोखे आशा कृष्णा

आवटी विद्या दिपक

जोशी नयना निरज

राउत विद्या पंढरीनाथ

थोरवडे सुनिता जयसिंगराव

बनतोडे सुनंदा शामराम

पवार मेघावती मधुकर

जगताप कांचन विवेक

पवार मेघाराणी मधुकर

उपाध्ये निर्मला शांतिनाथ

कांबळे मिना कृष्णराव

माळी मधुमंगल नारायण

मंडले शैलजा श्रीरंग
टीकारे शशिकला गोपाळराव
भोईटे निर्मला दिपक
जाधव सुनिता ज्ञानदेव
जगदाळे उमा रमेश
कारंडे सुनिता सतीश
कार्तिक रजनी शंकरराव
कुंभार छाया निवृत्ती
लिमटे दिपीका भालचंद्र
यादव भारती जगन्नाथ
थोरहत्ती छाया रामचंद्र
डंबे सुनंदा गणपती

१०] छत्रपती शिवाजी शिक्षण शास्त्र महाविद्यालय रुकडी [१९९३-९४]

भुशिंगे राजेंद्र रामचंद्र
इंगळे मच्छिंद्र गोविंद
जाधव चांगदेव ज्ञानदेव
काके धर्मराज प्रल्हाद
काके पांडुरंग तुकाराम
घाडे दत्तात्रय ज्ञानोबा
खेरे प्रकाश राजेंद्र
म्हाळकर राजाराम राऊ
राजमाने नाथाजी आप्पासाहेब
शिंदे वैजिनाथ दशरथ
श्रीमती साळुंखे नंदाताई विष्णू

११] महाराणी ताराबाई शिक्षण शास्त्र महाविद्यालय कोल्हापूर :-

श्री. नरके तानाजी सखाराम

माने भगवान तुकाराम

माळी बबन सदाशिव

कदम भारती शहाजी

कातेकर रघुनाथ शिवराम

पाटील रविंद्र बाबासाहेब

मांगोरे मारुती ज्ञानू

शिकारणा राजू रामा

शिंदे प्रकाश रामचंद्र

संदर्भ ग्रंथ सूची

अकोलकर ग. वि. :- मराठीचे अध्यापन,
पाटणकर ना. वि. [पुणे व्हीनस प्रकाशन] १९९४.

कुंडले मा. बा. :- मराठीचे अध्यापन,
[पुणे : व्हीनस प्रकाशन] १९७४.

कुंडले म. बा. :- अध्यापनशास्त्र आणि पद्धती
[व्हीनस वाढविलेली आवृत्ती]
[व्हीनस प्रकाशन,पुणे],सप्टेंबर १९८५
[सुधारून वाढविलेली आवृत्ती]

कुलकर्णी श्री. वा. :- विशेष प्रशिक्षण कार्यक्रम - मराठी भाषा विषय व पद्धती :-
[पुणे : प्राची प्रकाशन] प्रथमावृत्ती,
मार्च १९८६.

भारत सरकार :- शिक्षण आयोग अहवाल
[शिक्षण आणि राष्ट्रीय विकास,शिक्षण मंत्रालय]
भारत सरकार,
१९६४-६८ एन.सी.ई.आर.टी.दिल्ली १९७०.

गोखले वा. दा. :- प्राथमिक शाळेत मराठी भाषा कशी शिकवावी.
[मुंबई : स्वस्तिक प्रकाशन] मे. १९८६.

चौधरी रु. गो. :- प्रथम भाषा - विषय व पद्धती ८ पुणे

झांबरे म. आ.
पाटील दि. हे. :- सुविचार प्रकाशन , जुलै १९८३.

चौधरी मधुकरराव :- शिक्षण विचार [मुंबई : सिंधू पब्लिकेशन
प्रा.लि.] १९७०

जोशी महादेवशास्त्री :- भारतीय संस्कृतिकोश खंड ६ वा [पुणे : प्रकाशन भारतीय संस्कृतिकोष महा मंडळ.] प्रथमावृत्ती, १९७०.

डांगे, चंद्रकुमार :- मातृभाषेचे अध्यापन [मुंबई : मॅजेस्टिक बुक स्टॉल] १९६२.

देशपांडे अ. ना. :- आधुनिक मराठी वाङ्‌मयाचा इतिहास भाग - १ [पुणे : कॉन्टिनेंटल प्रकाशन] १९८०.

नाईक जे.पी. :- प्राथमिक शिक्षणाच्या स्तरावर मराठी भाषेचे अध्यापन शोधनिबंध [पुणे : भारतीय शिक्षणशास्त्र संस्था] १९८१.

नेरुरकर, वि.कृ. :- मराठीचा संसार [पुणे : आर्यभूषण प्रकाशन] १९३५

पाटील लीला :- मराठीचे अध्यापन व मूल्यमापन [पुणे : व्हीनस प्रकाशन]प्रथमावृत्ती.१९७८

पोतदार द. वा. :- मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार [पुणे व्हीनस प्रकाशन] १९४२

बापट भा. गो. :- शैक्षणिक संशोधन [पुणे : नूतन प्रकाशन] १९७५

भागवत, विद्युत :- मराठी भाषा शिक्षण संबंधी काही विचार, [पुणे : शिक्षण संस्था] १९८१.

भार्गव, भावना :- शिक्षणशास्त्र पदविका पुस्तकमाला [मराठीचे अध्यापन] पुणे : अनमोल पकाशन] १९८५.

महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृतिक मंडळ :- मराठी विश्वकोष खंड - १
[प्रकाशन मुंबई ,महाराष्ट्र राज्य संस्कृतिक मंडळ.] १९७६.

मुळे रा. शं.
उमाठे वि.तु. :- शैक्षणिक संशोधनाची मूलतत्वे
[नागपूर साहित्य प्रसार केन्द्र,सीताबर्डी] १९७७.

मोडक म. गो. :- शिक्षणशास्त्र व अध्यापन कला,
पुणे : गणेश प्रिंटींग वर्क्स] १९३४

वाळिंबे मो. रा. :- सुलभ मराठी व्याकरण,
[पुणे, राणे प्रकाशन] १९७४.

सराफ रा. सो. :- भाषा- मातृभाषा आणि परभाषा,
[पुणे - श्री.विद्या प्रकाशन]
नोव्हेंबर १९७२.

सरदेशमुख त्र्यं. वि.
करंदीकर सु. वा. :- मातृभाषा अध्ययन - अध्यापन
[पुणे : नीलकंठ प्रकाशन] १९७१.

सेवलेकर, उत्तम रघुनाथ :- ख-या शिक्षकाचा शोध,
[मुंबई : भारतीय ग्रंथ भवन प्रकाशन]
ऑगष्ट १९६६.

सोहोनी शं. कृ. :- शैक्षणिक टीपाकोश :-
सोहोनी सुधा शं. पुणे,
पहिली आवृत्ती १९९३.

E N G L I S H

BEST J. W. : RESEARCH IN EDUCATION FIFTH PRINTING-1961 PRINTED IN THE UNITED STATES OF AMERICA.

1. BHATIA B. D. AND BHATIA K. D. :- THE PRINCIPALS AND METHODS OF TEACHING (DELHI. : DOABA HOUSE.) REVISED EDITION) 1984.

2. BUCH M.B. (ED.) :- A SURVEY OF RESEARCH IN EDUCATION CENTRE OF ADVANCED STUDY IN EDUCATION. M.S.UNIVERSITY,BARODA,1984.

BUCH M. B. (ED.) :- SECOND SURVEY OF RESEARCH IN EDUCATION (1972.78) (Bareda society for Educational Reserach and Development) 1979.

DEO.PRATIBHA (ED.) :- EDUCATIONAL RESEARCH IN THE UNIVERSITY OF BOMBAY. (BOMBAY DEPARTMENT OF EDUCATION)1981.

GODDE, W. AND HATT.P. :- METHODS IN SOCIAL RESEARCH, (Mc Graw Hills Book Ltd.,)1953.

N. C. E. R. T. :- EDUCATIONAL INVESTIGATIONS IN INDIAN UNIVERSITIES,(NEW DELHI. by THECOUNCIL)

N.C. E. R. T. :- Third Indian year Book of Education Educational Research New Delhi.

Whitney F. L. :- The lements of Reserach, (Pretice Hall Inc.) 1954.

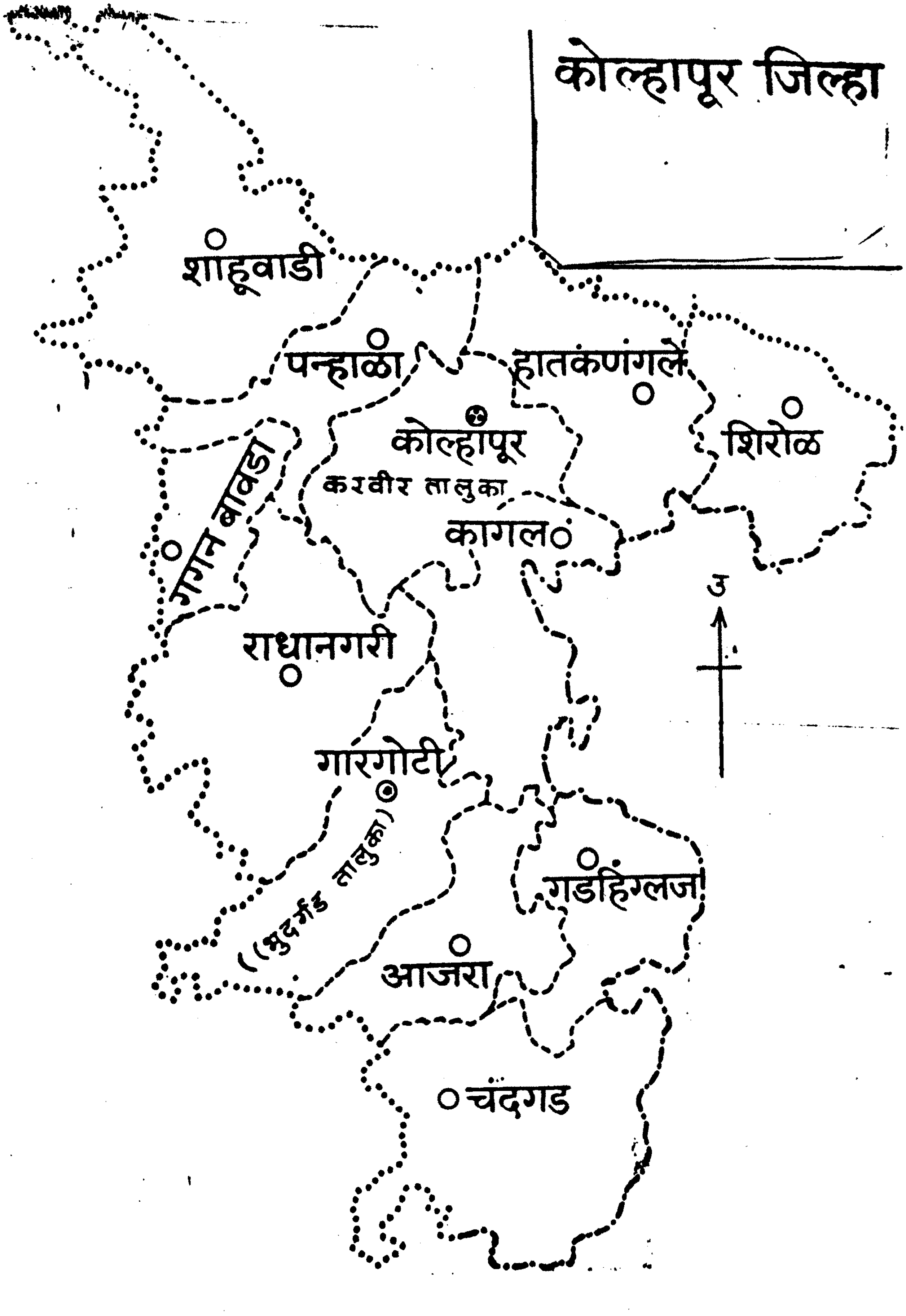
कोल्हापूर जिल्हा
शाहूवाडी
पन्हाळा
हातकणंगले
कोल्हापूर
करवीर तालुका
शिरोळ
कागल
गगन बावडा
राधानगरी
गारगोटी
(भुदरगड तालुका)
गडहिंग्लज
आजरा
चंदगड
उ